Familia ry:n kirjallinen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta

Familia ry kiittää mahdollisuudesta toimittaa kirjallinen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta.

Kahden kulttuurin perheiden järjestö Familia ei kannata esitettyjä kiristyksiä kansalaisuuslakiin. Kiristykset heikentävät kahden kulttuurin perheiden osallisuutta, mahdollisuutta liikkua rajojen ulkopuolelle, halua sitoutua Suomeen sekä perheellistyä Suomessa, jos maahan muuttaneen puolison edellytyksiä tulla täysivaltaiseksi jäseneksi ja osalliseksi yhteiskuntaan vaikeutetaan. Näiden perheiden oleskelun Suomessa voi katsoa olevan pysyväisluontoista ja moni haluaa lapsiperheellistyä. Suomessa asuu avo-/avioliitossa 96 000 sellaista kahden kulttuurin perhettä, joissa puolisot ovat syntyneet eri maissa keskenään. Heistä 86 000 on sellaista perhettä, joissa toinen puoliso on Suomessa syntynyt ja toinen ulkomailla. Vajaa puolet heistä ovat lapsiperheellisiä. Kahden kulttuurin perheitä on noin 6,5 % kaikista Suomessa asuvista perheistä.

Jos kiristyksiä kansalaisuuden saamisen ehtoihin tehdään, heikentää se mm. pysyväisluonteisesti täällä asuvien ulkomaalaistaustaisten puolisoiden poliittisia osallistumismahdollisuuksia, kun mahdollisuus heitä ja heidän perheitään koskeviin asioihin vaikuttaa yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä pidentyy kansalaisuuden ehtojen kiristymisen myötä. Samalla kiristykset lisäävät perheiden epävarmuutta siitä, että saako yhteistä elämää jatkaa Suomessa, kun perheet joutuvat pidempään elämään oleskelulupien tuoman epävarmuuden kanssa. Haluamme tuoda esille, että monelle kahden kulttuurin perheelle on luontaista, että puolisot hakevat Suomen kansalaisuutta, koska yhteinen perhe-elämä Suomessa on pysyväisluonteisesti. Näille perheille on myös hyvin luontevaa matkustaa Suomen rajojen ulkopuolella, koska perhesuhteet ovat ylirajaisia.

Asumisaikaan hyväksyttävät ulkomaanpäivät

Pidämme hyvänä lainsäädännön selkiyttämistä, jotta kansalaistamiseen vaadittavan asumisajan jatkuvuus tai katkeaminen on selkeää sekä kansalaisuutta hakevalle että viranomaiselle. On myös hyvä, että hakija voi itse määrittää poissaolojen pituuden, pysyen yhteensä hyväksyttävien ulkomaanpäivien sisällä.

Alle kuukauden poissaolojen ei pidä kuulua ehdotetun 365 vuorokauden laskentaan. Asumisaikaan hyväksyttävien ulkomaanpäivien määrä vähenee esityksessä merkittävästi (yli 2 vuotta → 1 vuosi), etenkin kun nykyisessä lainsäädännössä alle kuukauden mittaisia matkoja on saanut tehdä rajattomasti niiden katkaisematta yhtäjaksoista asumisaikaa. Muutoksen myötä myös nämä lyhyet matkat kuluttavat hyväksyttäviä ulkomaanpäiviä, mikä tekee muutoksesta hyvin suuren ja kohtuuttoman. Pysyväisluonteisesti perhe-elämää Suomessa viettävien perheiden mahdollisuutta vierailla puolison sukulaisten tai läheisten luona tai viettää lomaa muualla heikkenee, jos näillä normaaleilla matkoilla sukulaisten luo tai muilla perhelomilla on vaikutuksia kansalaisuuden saamisen venymiseen. Osa kahden kulttuurin perheistä on myös uusperheitä, ja ulkomaalaistaustaisen puolison lapset saattavat asua puolison kotimaassa. Kiristykset asumisaikaan voivat heikentää mahdollisuutta nähdä omia lapsiaan, jos ulkomaanpäivien määrää kiristetään. **365 vuorokauden sijaan asumisaikaan hyväksyttäviä ulkomaanpäiviä tulee nostaa 500 vuorokauteen, joka edelleen toteuttaisi hallitusohjelman kirjauksen hyväksyttävien ulkomaanpäivien vähentämisestä.**

Hakijalla ja hänen mahdollisella perheellään on oltava mahdollisuus viettää aikaa myös hakijan aiemmassa kotimaassa tai omassa kieli- ja kulttuuriympäristössä ilman huolta kansalaistamisen venymisestä. Nyt esitetty rajaus hankaloittaa myös sellaisten ylirajaisten henkilöiden kansalaistamista, joiden liikkuminen rajan yli on alle kuukauden kestoista ja luontevaa perheen, työn tai opiskelun vuoksi (esimerkiksi Suomi-Viro, Suomi-Venäjä). Lisäksi nämä rajaukset rankaisevat työnsä puolesta matkaavia osaajia. Huomautamme myös, että kaikkien alle kuukauden matkojen rekisteröiminen, esimerkiksi risteilyn Tallinnaan tai parin päivän työmatkan Euroopassa olisi kohtuuton byrokratiataakka kaikille osapuolille.

Suomessa asuu yli 110 000 alle 29-vuotiasta kahden kulttuurin lasta ja nuorta, joissa toinen vanhempi on syntynyt Suomessa ja toinen muualla. Erityisesti vanhemman tai vanhempien taustamaassa vietetty aika (esim. kesäloma) vaikuttaa usein erittäin myönteisesti lapsen kehitykseen. Monissa perheissä on yleistä esimerkiksi kaikkien lomien vietto toisen vanhemman kotimaassa, jotta lapsen toisen kotikielen taito, yhteydet sukulaisiin (kuten isovanhempiin ja serkkuihin), oman taustan tuntemus ja ymmärrys sekä identiteetti ja itsetunto useamman kulttuurin ihmisenä vahvistuu. Lapsen kielitaidon, myös suomen kielen taidon, kehittyminen voi häiriintyä ilman tällaisia mahdollisuuksia riittävän pitkään ja usein, esimerkiksi vuosittain tai puolivuosittain, tapahtuvaan ajanviettoon toisen kotikielen arkiympäristössä. Jos esitetyt rajoitukset tulevat ulkomaanpäivien osalta voimaan, voi tämä vaikuttaa myös kahden kulttuurin perheiden lasten mahdollisuuksiin tutustua juuriinsa, mutta myös esimerkiksi maahan muuttaneen mahdollisuuksiin matkustaa läheistensä luo läheisen perheenjäsenen sairastuttua vakavasti tai kuoltua.

Esityksen 16 §:ssä todetaan, että ”Hakemuksen ratkaisemista edeltävän vuoden ajalta hyväksytään ulkomailla oleskelua kuitenkin yhteensä enintään 90 vuorokautta.” Peräänkuulutamme, että **kansalaisuushakemukset pitää pystyä käsittelemään nopeammin ja antamaan lupaus kaikille hakijatyypeille maksimikäsittelyajasta**, josta on pidettävä kiinni, jotta jokaisen hakijan oikeusturva toteutuu ja jokainen hakija voi olla varma, milloin päätös tulee ja että hakija täyttää kansalaistamisen ehdot myös päätöksen hetkellä. Jos poissaoloja saisi olla enintään 90 vrk viimeisen vuoden aikana, on oltava varmuus, milloin päätös viimeistään tulee, jotta perheet voivat suunnitella elämäänsä normaalisti. Lisäksi on lisättävä ehto, että tässä voidaan viranomaisharkinnalla poiketa erityisesti syystä, esimerkiksi jos kansalaisuutta hakeneen henkilön perheenjäsen sairastuu vakavasti tai kuolee ja henkilöllä on jo täynnä 90 vrk ulkomaanpäiviä viimeisen vuoden ajalta.

Tällä hetkellä kansalaisuushakemuksien käsittelyajat ovat liian pitkiä ja prosessit Maahanmuuttovirastossa hitaita. **Esityksestä ”Hakemuksen ratkaisemista edeltävän vuoden ajalta hyväksytään ulkomailla oleskelua kuitenkin yhteensä enintään 90 vuorokautta.” pitää luopua.** Kahden kulttuurin perheet voivat tosiasiallisesti asua Suomessa siitäkin huolimatta, että ulkomaanpäiviä olisi kansalaistamista edeltävänä vuotena ollut yli 90 vrk aiemmin dokumentissa mainittujen asioiden vuoksi.

Hyväksyttävien ulkomaanpäivien tulisi myös olla suhteessa vaadittavaan asumisaikaan (esim. 5/8 vuotta). On kohtuutonta, että asumisaikaan hyväksyttävät ulkomaanpäivät ovat samansuuruisia, vaikka vaadittu asuamisaika on merkittävästi pidempi. Viranomaisharkinta pitäisi säilyttää lainkohdalla "*Jos poissaolo on johtunut painavasta henkilökohtaisesta syystä,*

ei yhtäjaksoinen asumisaika kuitenkaan katkea." Painava syy voi olla esim. lähiomaisen kuten vanhemman tai lapsen terveys.

Suomen kansalaisen puolison asumisaika

Familia ei pidä muutosta neljästä viiteen vuoteen asumisaikavaatimuksessa perusteltuna. Aikaisempi mahdollisuus kansalaistamiseen tukisi Suomen kansalaisen puolison kotoutumista ja koko perheen kiinnittymistä suomalaiseen yhteiskuntaan. Kahden kulttuurin perheillä on useamman kotimaansa vuoksi helpompi ajatella muuttavansa toiseen maahan. Näiden perheiden oleskelu Suomessa on kuitenkin usein pysyväisluontoista. Kiristykset kansalaistamisehdoissa voivat ajaa tai kannustaa perheitä muuttamaan toisen puolison kotimaahan tai kolmanteen maahan, mikä voi olla haitallista Suomen työvoima- ja väestökehityksen kannalta.

Familia ei kannata Suomen edustuston työntekijän puolison asumisajasta poikkeamista. Muutos asettaisi ihmiset ja perheet eriarvoiseen asemaan puolison työpaikan ja asemansa vuoksi. Mikäli Suomen laki katsoo, että Suomen edustuston työntekijän puolisolle kansalaistamiseen riittää 2 vuotta, saman tulisi riittää myös muille Suomen kansalaisten puolisoille. Peräänkuulutamme yhdenvertaisuuden periaatetta lainsäädännössä, kun kyse on Suomen kansalaisen puolisoista, joilla ylirajainen liikkuminen on perhemuodosta tai työnpuolesta johtuen luontevaa.

Asumisajan pidentäminen

Familia ei kannata asumisajan pidentämistä viidestä kahdeksaan vuoteen eikä nostamista yhdellä vuodella sellaisten hakijoiden kohdalla, joilta edellytetään lyhyempää asumisaikaa. Hallitusohjelman mukaan kansalaisuuden edellytys on onnistunut kotoutuminen. Riittävän kotoutumisen kannalta merkittävää eroa 8 ja esimerkiksi 5 tai 6 vuoden asumisaikaan. Sen sijaan kansalaistamisen venyminen voi aiheuttaa perusteetonta epäluottamusta ja yhteen kuulumattomuuden tunnetta ympäröivään yhteiskuntaan. Hallitusohjelmassa todetaan, että ”Suomi torjuu päättäväisesti rinnakkaisyhteiskuntien syntymisen.” On ristiriitaista tehdä sellaisia lakiesityksiä, jotka näkemyksemme mukaan lisäävät kuulumattomuutta yhteiskuntaan ja heikentävät mahdollisuutta toimia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä. Käsityksemme mukaan juuri tällaiset lakimuutokset lisäävät pahimmillaan rinnakkaistodellisuuksien syntymistä.

Koska lakimuutosten vaikutukset yksittäisten ihmisten ja perheiden elämään voivat olla suuria, tällaisten vaikutusten arviointia tulisi lisätä ennen lainsäädännön muuttamista. Emme kannata 14 § 1 mom. 3 kohdan kumoamista, vaan asumisajan laskemista edelleen turvapaikka- tai oleskelulupahakemuksen tekemispäivästä, koska henkilö on tällöin tosiasiallisesti asunut Suomessa vähintään siitä asti. Kotoutumisen ei voida katsoa alkaneen vasta myönteisen päätöksen myötä.

Familia ei myöskään kannata 15 § 2 mom. kumoamista, vaan pitää hyvänä nykyisen lain tilaa, joka antaa viranhaltijalle mahdollisuuden hyväksyä ilman lupaa oleskeltu aika tai osa siitä asumisaikaan hakijan iän, terveydentilan tai muun näihin verrattavan syyn perusteella, jos sitä on hakijan kannalta pidettävä kohtuullisena. Lapsen etu ja perhetilanne on huomioitava näissä tilanteissa lakia muutettaessa.

Lisätietoja:

Elina Helmanen
toiminnanjohtaja
Familia ry
050 4335411
elina.helmanen@familiary.fi

Familia ry

Familia ry on vuonna 1988 perustettu valtakunnallinen kahden kulttuurin perheiden asiantuntijajärjestö ja edunvalvoja. Tuemme kahden kulttuurin perheiden hyvinvointia tarjoamalla vapaaehtois- ja vertaistoimintaa, tietoa, tukea ja neuvontaa. Tavoitteenamme on edistää kahden kulttuurin perheiden hyvinvointia ja perheiden huomioimista yhteiskunnassa, sekä kehittää lainsäädäntöä ja palvelujärjestelmää tukemaan kaksikulttuurisia sekä kaksi- ja monikielisiä perheitä.

www.familiary.fi